

# Anne van Marion-Weijer

## Wijsheid, Kracht en Schoonheid

### Het bezielde en bezielende in de vrijmetselarij



Drs. Anne van Marion-Weijer MA studeerde Sociologie, evenals Geschiedenis van de Hermetische Filosofie en verwante stromingen. Zij is archivaris van de Nederlandse Federatie van de Internationale Orde der Gemengde Vrijmetselarij LE DROIT HUMAIN.



### Inleiding

Vrijmetselaars willen mensen met elkaar verbinden. Daarom noemen ze zichzelf een broederschap. In zoverre kun je de vrijmetselarij religieus noemen. Het is echter geen godsdienstige stroming. Er is wél een christelijk sausje over hun gedachtegoed heen gegoten, anders had men de vrijmetselarij destijds waarschijnlijk nooit van de grond kunnen krijgen.

In die tijd – in de 18e eeuw - geloofde men inmiddels niet meer onvoorwaardelijk in een alles besturende God. Het idee leefde, dat God de wereld aan zichzelf overgelaten had en dat de mens het zelf moest zien op te lossen. Wellicht voelden vrijmetselaars zich daarom geroepen om ernaar te streven om die rol op zich te kunnen nemen: de mens als rentmeester op aarde. Om die taak aan te kunnen moest men eerst zichzelf leren kennen. Dat idee was zo belangrijk, dat deze uitnodiging nog steeds boven elke maçonnieke tempelpoort staat: *Ken Uzelve*. Vrijmetselaars zijn symbolische bouwers aan de Tempel der Mensheid, zinnebeeldig voorgesteld door de te herbouwen Tempel van Koning Salomo. Zizélf zijn de ruwe steen die

bijgeslepen moet worden om te kunnen passen in het geheel. Deze Tempel in aanbouw wordt geschraagd door drie Zuilen, de zogenaamde 'Kleine Lichten' die *Wijsheid, Kracht* en *Schoonheid* heten en die in mijn optiek symbool staan voor de menselijke ziel.

### Over de ziel en vrijmetselarij

*Wat heeft de ziel met vrijmetselarij te maken?*

Vanuit een diepe overtuiging zeg ik: "ALLES". Maar omdat vrijmetselaars niet houden van dogma's, is het toch niet zo'n gemakkelijke vraag, want: bestaat er wel zoiets als een ziel?



Handschoenen en Schootsvel

We weten het niet met zekerheid en het gedachtegoed van de vrijmetselarij kan nu eenmaal door elke vrijmetselaar naar eigen believen geïnterpreteerd worden. Als we het woord 'ziel' echter kunnen vervangen door 'hart' of 'Hoger Zelf' is hopelijk voor een ieder de lading te dekken. Dan kan de ziel gezien worden als datgene in een mens dat hem in staat kan stellen om, bewogen door verantwoordelijkheid en empathie, een bewuste keuze te maken voor het goede.

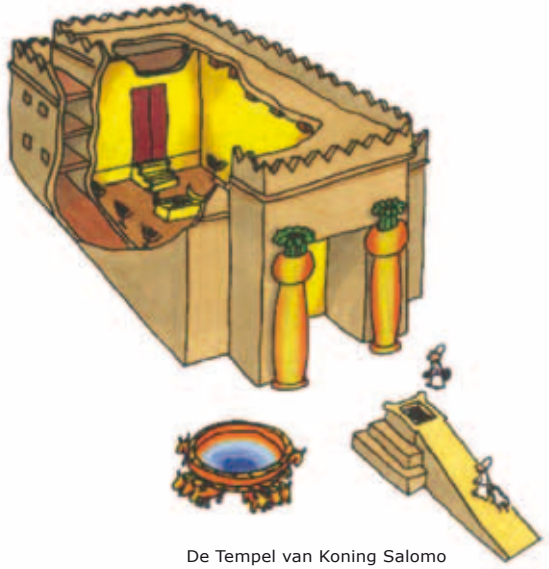
"*Ter vooruitgang van de mensheid*", zoals vrijmetselaars dat benoemen. Nu zijn onze rituelen ontstaan in een tijd, waarin niet aan het bestaan van de ziel getwijfeld werd. Ze zijn dan ook doordeesemd met het streven om de menselijke ziel wakker te laten worden, te ontwikkelen en te vervolmaken.

Dit wordt letterlijk verwoord als het zoeken naar en het uiteindelijk vinden van het geestelijke Licht: een streven dat - in hedendaagse termen - erop gericht is om het eigen kleine ego achter zich te kunnen laten en zo meer open te staan voor de wereld rondom. In de onttoverde wereld van de 18e eeuw omarmde de vrijmetselarij zowel de wetenschap als romantische denkbeelden vanuit de Renaissance [1] die op dat moment bij de gegoede burgerij in de mode waren.

De opstellers van de vrijmetselaars-rituelen kozen ervoor om de figuur van Koning Salomo en zijn Tempel te gebruiken om hun doelstellingen gezicht te geven. Het kernbegrip hierbij is wijsheid.

### Over Wijsheid

Ook de denkbeelden van met name Plato (428-348 v. Chr.), met zijn ordening van de kosmos, hebben de vrijmetselarij geïnspireerd. Het vermelden waard is in mijn ogen de rol van zijn *Wereldziel*, *Sophia*, *de Wijsheid*, *het Idee der Ideeën*.



De Tempel van Koning Salomo

### Wereldziel

Hoe ziet de goddelijke wereld van Plato eruit? Er is een onkenbaar Al. Deze creëert een goddelijke kracht, waarna Hij zich terugtrekt en aan wie Hij de verdere schepping overdraagt. Deze 'Demiurg' wordt: 'Opperbouwmeester des Heelals' genoemd, net zoals vrijmetselaars het Hogere Beginsel benoemen in hun rituelen. Zijn eerste schepping is de eeuwige Wereldziel, Sophia of Wijsheid. Zij is zijn metgezel, bestond dus al vóór de schepping en hielp bij de totstandkoming van de kosmos. De Wereldziel wordt ook wel als een zwangere vrouw afgebeeld. Door haar kinderen te baren - haar lichtvonken - en die naar de wereld te zenden doordrenkt ze alles wat er is. Zo is de hele wereld bezielend en goddelijk, vol Licht, Liefde, Leven en Gerechtigheid. De ziel van de mens is zich dat echter niet bewust. Pas als zij zich haar goddelijke oorsprong realiseert, kan haar letterlijke en figuurlijke verlichtingsproces beginnen en zal zij ooit weer in staat zijn om naar haar oorsprong terug te keren. Dit gegeven vinden we terug in onze rituelen, waarin het ontwaken van de ziel aange-

moedigd en mogelijk gemaakt wordt: we kunnen in contact komen met ons wezenlijke Zelf, of anders gezegd: 'ons betere Ik'.

In het oude Egypte zou men zich afgevraagd hebben: kan de ziel de uitdaging met de veer van Ma'at aan? Kan zij zó vergeestelijken dat de stof – het verstikkende ego met al zijn noden en onhebbelijkheden - geen vat meer op haar heeft?

### *De Wijsheid van Salomo*

Laten we stilstaan bij hoofdstuk 8 vers 1-2 uit het Boek Wijsheid van Salomo, een Joods Bijbelboek dat onder hellenistische invloed omstreeks 110 v. Chr. geschreven werd: *Haar **Kracht** omvat de wereld van het ene uiteinde tot het andere Alles bestuurt de **Wijsheid** even voortreffelijk*

*Ik heb haar vanaf mijn jeugd gezocht  
Ik heb geprobeerd om haar als  
mijn bruid naar mijn huis te voeren  
Omdat ik voor haar **Schoonheid**  
gevallen ben...*

### *Wijsheid, Kracht en Schoonheid:*

het is de naam, die ik aan deze lezing heb gegeven en waar ik al van gezegd heb dat het ook de namen zijn van de drie Zuilen in de Tempel. Is dit toeval? Koning Salomo [2] stond bekend om zijn wijsheid en zijn tempel werd gezien als een voorbeeld van volmaaktheid. Met de kennis van nu weten we dat deze Eerste Tempel van de Hebreëuwen een andere religieuze inhoud had dan de geloofsbelijdenis in de enkele honderden jaren later gebouwde Tweede Tempel. Deze Tempel [3] werd door de aanhangers van 'de Wijsheid van Salomo' als een valse tempel beschouwd.

Wat hield dat verschil in? In de godenwereld van de Eerste Tempel was er de Scheppergod [4] van de Hebreëuwen, met als zijn metgezel de Koningin van de Hemel Ashera (waarschijnlijk zijn



De drie Zuilen van Wijsheid, Kracht en Schoonheid

moeder) [5]. Zij werd vooral door vrouwen aanbeden. Dat deden veel vrouwen van Salomo ook. Hier wordt afkeurend door de Schriftgeleerden van de Tweede Tempel over geschreven en zo vinden we dat ook terug in de Bijbel. Veel pilaren, opgerichte palen en bomen verwezen naar deze vrouwelijke godheid. Kennis hierover komen we fragmentarisch en versluisd in het Oude Testament tegen. Onder Koning Josia verdween dit vrouwelijke aspect van God definitief. Bouwwerken ter hare ere werden met de grond gelijk gemaakt. De keuze door de vrijmetselarij voor de Tempel van Koning Salomo is zonder twijfel bewust geweest. De reden niet meteen. Misschien omdat het Hebreeuwse geloof een relatie leek te hebben met denkbeelden van Plato en zijn Wereldziel. Zij wordt ook wel afgebeeld als Levensboom. Voor beide invalshoeken gold dat deze zuilen, palen en bomen gezien werden als verbindingen tussen hemel en aarde,

licht en duister.

Van de Levensboom zegt de maçon D.W.L. van Son: *Deze boom tussen aarde en hemel rijst op uit de duistere diepte, waaraan wijsheid ontspringt. Hij groeit in de breedte, door 'kracht' gevoed, om tot volle wasdom die voltooiing te bereiken, die wij als Schoonheid omschrijven* [6].

## Over Licht

### *Grote Lichten en Kleine Lichten*

In de vrijmetselarij kennen we 'de drie Grote Lichten', te weten de Bijbel, de Passer en de Winkelhaak. Vroeger werden ze zo niet genoemd; toen heetten ze: 'Zon, Maan en de Meester der Loge' (symbolisch werd hiermee de profeet Jesaja [7] aangeduid).

De symboliek werd op een gegeven moment niet meer begrepen. Toen werden deze 'Grote Lichten' eerst de 'Kleine Lichten' en daarna verdween die symboliek en kregen de 'Kleine Lichten' hun huidige namen. Toch vinden we in de *Oude Landmerken* bij de uitleg van het tableau drie lichten die benoemd worden als: *de Zon – bron van alle leven, Maan en sterren – machten van de nacht en de Vijfpuntige Ster – symbool van de Opperbouwmeester van het Heelal....zo verlicht de Meester de Loge.*

### *De symboliek van de Zon*

Vanaf de verre oudheid - door de verschillende culturen doorgegeven - leeft het idee dat er onvergankelijk en vergankelijk licht is. Enkele invalshoeken. Vanuit de hermetische gedachte is er een onkenbare God de Vader. Hij schept en omvat de kosmos, en de kosmos omvat de mens, met de Zon aan het hoofd als Scheppergod, de God van Leven en Licht.

Ook deze heet 'Opperbouwmeester van het Heelal'. De Zon heeft de verbinding tot stand gebracht tussen hemel en aarde, tussen macro- en microkosmos, tussen Licht en duisternis.

De Wereldziel van Plato wordt ook wel vergeleken met en afgebeeld als de zon. In deze vorm laat ze versluierd haar goddelijkheid zien.

Vaak wordt dit afgebeeld met de zon als een halo boven haar hoofd en de maan onder haar voeten.

Zij in het midden, als het ware op de grens van licht en duisternis.

De filosoof Parmenides (ca. 540 v. Chr.) ging al in een leerdicht met de dochters van de zonnegod op weg naar het Licht. Halverwege bij de toegangspoort tot het Licht zat de Godin van de Gerechtigheid met de sleutel. Hem werd toegestaan om de sfeer van het Licht te betreden en daardoor kon hij kennis nemen van de Waarheid.

## Wijsheid, Kracht en Schoonheid in de Tempel

Het is daarom denk ik veelzeggend dat de maçonnieke arbeid in de Tem-



Tableau van Loge nr. 91 'Georges Martin I, Den Haag'

pel symbolisch begint op 'het uur van de middag', als de zon haar grootste kracht heeft, en eindigt op middernacht, als de zon geen invloed meer op de mens kan uitoefenen, met andere woorden: maçonnieke arbeid moet altijd optimaal 'verlicht' zijn.

Of we nu uitgaan van denkbeelden uit de tijd van Koning Salomo, Parmenides, Plato of de hermetici: Licht is waar het om gaat. Waar het Licht is, is de Wijsheid; en waar de Wijsheid zetelt, kan de Waarheid zich openbaren. Aan de ingang van de Tempel staan twee hoge zuilen. Eén verwijst naar de hemel, de ander naar de aarde.

Over beide hangt een net met granaatappels. Zo boven, zo beneden: harmonie en vruchtbaarheid, kwaliteiten die we aan de metgezel van de Opperbouwmeester des Heelals kunnen toeschrijven: de Wijsheid, maar evenzeer aan de metgezel van de

Hebreeuwse Scheppergod. In deze Tempel, die symbolisch zonder dak is, vindt u een kosmische wereld met onder andere de zon, de maan, planeten, sterren en de Dierenriem: een domein dat ook weer toebehoorde aan de Wereldziel, waar zij de scepter over zwaaide, maar die we ook in de voor de vrijmetselarij zo belangrijke 'Oude Landmerken' terugvinden.

## Tenslotte

Ik vind dit een mooie gedachte: Vanuit de hemel kan Wijsheid - of anders gezegd de Wereldziel - rechtstreeks haar stralen de dakloze Tempel in zenden, om daar te worden opgevangen door de drie Zuilen die de Tempel dragen:

Wijsheid, Kracht en Schoonheid van Boven, opgevangen door wijsheid, kracht en schoonheid van beneden. Zo verenigt bezieling vanuit het Hogere zich met de bezielde mens, makrokos-

mos in relatie tot microkosmos.

Versluierde mythische boodschap: *Ken Uzelve*. De door materie bestofte ziel kan wakker gemaakt worden als zij haar oorsprong beseft. Zij is in alles en alles is in haar. In hedendaagse taal zou ik het zo willen zeggen: *We zijn deel van het geheel en het geheel is deel van ons. Wie het Licht van Wijsheid heeft mogen ontvangen, zal door innerlijk Weten de niet onder woorden te brengen Waarheid kunnen ervaren.*

## Noten

- 1 Versmelting van ideeën van Plato/hellenisme/ hermetica/gnosticisme/soefisme/ christendom/ jodendom; zie *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism* - Brill 2005
- 2 Ca. 1020-931 v. Chr.: de koningen Saul, David en Salomo. Zie Schipflinger - *Sophia-Maria* 2007
- 3 Volgelingen van de denkbeelden van Josia (ca. 640-609 v.Chr.) Zie Barker, M. - *The Hidden Tradition of the Kingdom of God* 2007
- 4 Deze scheppergod JHWH is één van de vele goden, die gezamenlijk over de wereld heersen. Hij heeft Israël toegewezen gekregen.
- 5 Er lijkt een relatie (archetype Moeder Gods en Heilige Geest) te zijn tussen o.a. Ma'at, Isis, Hathor, Ishtar, Ashera, Sjechina, Chochma, Sophia en Maria.
- 6 Son van D.W.L. - *Erudiete Inspiratie* blz. 39- *Ritus en Tempelbouw* 2011
- 7 Profeet, zoon van Amos, aanhanger van de Davidische dynastie. Bijbel



**LE DROIT  
HUMAIN**

VRIJMETSELARIJ  
VOOR MANNEN  
EN VROUWEN